

ZÁKLADNÝ KONCEPČNÝ MATERIÁL K SPOLOČENSKÉMU A PRÁVNEMU POSTAVENIU VODIACEHO PSA

(P0178 – ZREALIZOVANÉ KONCEPČNÉ, ANALYTICKÉ A METODICKÉ
MATERIÁLY)

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Autori: Kolektív Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy

Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy, Rovniankova 1668/16, 851 02
Bratislava

Analýza vznikla v rámci projektu **Tvorba a optimalizácia lepšej verejnej politiky v záujme odstraňovania bariér spoločenského začlenenia zrakovo postihnutých**, kód ITMS2014+ projektu: **314011L721**

OBSAH

1. ÚVOD	4
2. SPOLOČENSKÉ POSTAVENIE VODIACEHO PSA Z HISTÓRIE.....	5
3. VÝVIN SPOLOČENSKÉHO A PRÁVNEHO POSTAVENIA VODIACEHO PSA NA ÚZEMÍ SÚČASNEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY	8
4. STRATÉGIA A NÁSTROJE PRE ZLEPŠENIE SPOLOČENSKÉHO A PRÁVNEHO POSTAVENIA VODIACEHO PSA	11
5. ZHRNUTIE.....	12
PRÍLOHA Č.1 : VYJADRENIE ZDRUŽENIA MLADÝCH PODNIKATEĽOV	13

1. ÚVOD

Vodiace psy sú subsumované podskupiny psov so špeciálnym výcvikom a ich samostatné uvádzanie je účelové v rámci tejto publikácie. Akýkoľvek uvádzaný legislatívny predpis alebo iný, záväzný predpis uvádzaný v tejto publikácii, sa vzťahuje na všetky typy psov so špeciálnym výcvikom, nie len na vodiaceho psa, ktorý je uvádzaný v tejto publikácii samostatne.

Vodiace psy majú v spoločnosti veľmi dôležitú funkciu a kompenzujú osobám so zrakovým postihnutím absenciu alebo zníženú funkciu zraku. Vodiaci pes je špeciálne vycvičený na pomoc pri mobilite a orientácii, pričom „vodenie“ je spoluprácou človeka a psa, kde majú obaja členovia tímu úlohy spravodlivo rozdelené. Človek je navigátor a jeho úlohou je zadávať pokyny, kontrolovať kvalitu výkonu psa a poskytovať mu zrozumiteľnú spätnú väzbu. Pes je v tíme operátorom, vykoná zadané pokyny, pričom jeho úlohou je viesť osobu so zrakovým postihnutím tak, aby neprišla do kontaktu s prekážkami. V prípade, že osoba so zrakovým postihnutím nemá potrebné zručnosti alebo odhodlanie na pohyb, výhradne s bielou palicou, vodiaci pes svojou pomocou dokáže zabezpečiť svojmu majiteľovi možnosť participácie na aktivitách v oblastiach pracovného a spoločenského života a rovnako aj na voľnočasových aktivitách.

Okrem praktickej pomoci osobám s ťažkým zrakovým postihnutím, vytvárajú vodiace psy aj premostenie s verejnosťou a zvyšujú možnosť sociálneho kontaktu medzi osobami so zrakovým postihnutím a okolím. Úloha vodiaceho psa nie je teda výhradne praktická, z ktorej vyplýva pomoc psa pri mobilite a orientácii, je taktiež spoločensko-etická a psychologická.

V spoločnosti rezonuje najmä praktická úloha vodiaceho psa, ktorá je viditeľná a merateľná. Pri myšlienke vycvičiť vodiaceho psa bola práve táto úloha jediným dôvodom na tieto aktivity. Pes vedie osobu so zrakovým postihnutím priestorom tak, aby bol pohyb bezpečný a čo možno najrýchlejší. Majiteľ psa je pri tom oslobodený od psychického napätia, pri neustálej kontrole prostredia palicou. Vodiaci pes umožňuje svojmu majiteľovi realizovať každodenné činnosti, ktoré súvisia s pohybom, s minimálnym psychickým napätím a v každom čase.

Spoločensko-etická funkcia vodiaceho psa vyplýva najmä z kladného vzťahu väčšiny ľudí k zvieratám. Pohľad spoločnosti na vodiaceho psa je umocnený jeho schopnosťou a ochotou pomáhať osobe so zrakovým postihnutím, pričom pes nemá na takúto úlohu žiadne vrodene vlohy. Pri pohybe osoby so zrakovým postihnutím s vodiacim psom je práve vodiaci pes dôvodom na prvý kontakt a interakciu s jeho majiteľom, pretože pre verejnosť je často zložité nadviazať kontakt s nevidiacou osobou.

Psychologická úloha vodiaceho psa spočíva v schopnosti vzájomnej citovej väzby so svojim majiteľom, v povinnosti majiteľa vodiaceho psa naplniť potreby psa v súvislosti s jeho etológiou a welfare. Plnenie „povinností“, v súvislosti so psom, poskytuje osobe so zrakovým postihnutím pocit sebadôvery vo vlastné schopnosti, užitočnosť a pocit priateľstva. Ovládať a mať pod kontrolou psa nie je jednoduché a názorným príkladom je počet nedisciplinovaných psov vidiacich majiteľov. Mať pod kontrolou psa bez zrakovej kontroly je ešte zložitejšie a zvládnutie tejto úlohy dodáva majiteľom vodiacich psov pocit sebadôvery. Taktiež nutnosť, umožniť psovi aj prechádzky mimo vedenia, ako spôsob psychohygieny pre psa, vytvára priestor pre pohyb na čerstvom vzduchu, a to v každom počasí, čo následne upevňuje sebadisciplínu majiteľa a poskytuje určitý režim.

Je zdokumentované, že pes ako zviera, má jednoznačne pozitívny vplyv na človeka v mnohých oblastiach. Jeho majiteľ pociťuje pri štandardnej úrovni emócií vzájomnú väzbu, čo môže byť kľúčové napríklad pri strate partnera, absencii detí, nedostatku iného sociálneho kontaktu a podobne.

„Predpokladá sa, že prítomnosť priateľského zvierata povzbudzuje sociálnu interakciu nielen s daným zvieratom, ale aj medzi ľuďmi, ktorí sú súčasťou tejto interakcie. Tento účinok sa zvyčajne popisuje ako efekt sociálneho katalyzátora.“¹ Vodiaci pes je v každom smere dôležitou pomôckou pre osobu so zrakovým postihnutím, poskytuje jej samostatnosť a nezávislosť od vodiacich sprievodcov, pocit bezpečia pri pohybe, možnosť realizovať voľnočasové aktivity a tým aj pocit sebadôvery vo vlastné schopnosti. Svojmu majiteľovi tiež umožňuje rozvíjať citové väzby a nadväzovať priateľstvá.

Dostupné zdroje informácií, získané z jednotlivých škôl pre výcvik vodiacich psov a ich historických záznamov, uvádzajú rôzne historické fakty a časosled vývoja problematiky vodiacich psov, ale žiadne informácie nesúvisia priamo s postavením psa v spoločnosti z hľadiska jeho akceptácie v spoločnosti, ale aj z hľadiska jeho právneho postavenia. Tieto fakty vyplývajú z historického vnímania problematiky zástupcami výkonnej moci štátov, verejnosťou, počtu vodiacich psov v jednotlivých krajinách, v ktorých sa vodiace psy vyskytovali a taktiež z politických usporiadaní a stupňa vnímania potrieb zdravotne postihnutých ľudí v týchto krajinách.

2. SPOLOČENSKÉ POSTAVENIE VODIACEHO PSA Z HISTÓRIE.

Vnímanie vodiacich psov v jednotlivých krajinách je rôzne a je priamo závislé od niekoľkých, súvisiacich parametrov. Relevantnými parametrami je napríklad história vodiacich psov v posudzovanej krajine, teda časové obdobie, v akom vodiace psy v danej krajine operujú, kvalita legislatívy, súvisiacej s vodiacími psami, inkľúzia osôb s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len ŤZP) do spoločnosti, úroveň zamestnanosti osôb s ŤZP a ich možnosť realizácie voľnočasových aktivít, ktorá súvisí s intenzitou využívania vodiacich psov a v neposlednom rade povedomie spoločnosti o téme nevidiacich a ich možnostiach využívania rôznych kompenzačných pomôcok, vrátane vodiacich psov.

Napriek tomu, že rôzne zdroje uvádzajú rôzne časové obdobia a taktiež rôzne krajiny, ktoré by sa mohli pokladať za krajiny, kde začala téma vodiacich psov, za skutočnú kolísku výcviku vodiacich psov je historicky uznané Nemecko.

V Nemecku existoval od roku 1893 Spolok pre „sanitárnych psov“, ktorý združoval rôzne zamerané výcviky a bol rozšírený aj o výcvik policajných psov. Spolok spolupracoval s mnohými pracujúcimi výcvikovými strediskami v Nemecku a iba na základe spolupráce a skúseností bolo možné v čase vojny začať aj s výcvikom vodiacich psov. Už prvé roky svetovej vojny si vyžiadali na všetkých frontoch vysoký počet ranených. Sanitárne psy, ktoré boli vo vojne nasadzované mali za úlohu vyhľadávať po bojoch vo vojnových zónach medzi mŕtvymi aj tých, ktorí boli ranení ale prežili. Úspešnosť týchto psov bola naozaj veľmi veľká a do 21.4.1915 bolo na frontu poslaných celkovo 1698 vycvičených psov so svojimi psodmi. Efektívnosť ich používania bola nesporná, a tak vznikla následne myšlienka možnosti pomáhať prostredníctvom psov aj vojakom s vojnovými zraneniami, ktorých následkom bola slepota. Proti tejto myšlienke sa zdvihla vo svete neočakávaná opozícia. Boli to predovšetkým teoretici, ktorí tvrdili, že pes nie je schopný viesť nevidiaceho človeka bez toho, aby ho vystavil ešte väčšiemu nebezpečenstvu. Výcvik na širokej základni vraj nie je reálny a treba ho preto odmietnuť.²

---

¹ Henri Julius, Andeas Beetz, Kurt Kotrschal, Dennis Turner, & Kerstin Uvnäs-Moberg (2014): Vzťahová väzba s domácimi zvieratami. ISBN: 978-80-99982-02-5

² Bruce Johnston: The Skilful Mind of the GuideDog: Towards a cognitive and holistic model of training

Do akej veľkej miery skepticizmus sprevádzal začiatok výcviku vodiacich psov, deklaruje napríklad aj nasledujúci komentár súčasného civilného nevidiaceho z roku 2010, ktorý uvádza: „Vo veľkom meste je otázne, či pes dokáže bezpečne vodiť slepého na rušné miesta a cez dopravné tepny“.

Spoločenské postavenie získavali vodiace psy postupne, keď bol po roku 1916 odovzdaný prvý vodiaci pes. Stalo sa tak dva mesiace po oficiálnom otvorení školy v Oldenburgu v Nemecku, ktorú napriek nesúhlasu opozície založil v auguste v roku 1916, predseda Nemeckej asociácie pre sanitárne psy, Stalling, s podporou ministerstva vojny.

Prvý vodiaci pes pre vojnového veterána bol odovzdaný v októbri 1916, teda dva mesiace po oficiálnom založení školy pre vodiacich psov. Tieto vodiace psy pôvodne slúžili ako vyhľadávacie psy a boli „preškolené“ ako vodiace psy. Bezplatné poskytovanie vodiacich psov bolo spočiatku iba pre vojnových veteránov, ktorí prišli o zrak. V roku 1919 bolo vojnovým veteránom so stratou zraku poskytnutých 539 vodiacich psov a v roku 1920 bolo v prevádzke 867 psov. V priebehu niekoľkých nasledujúcich rokov Oldenburgská škola vodiacich psov udržiavala 9 pobočiek (v Bonne, Vroclavi, Drážd'anoch, Essene, Freiburgu, Hamburgu, Magdeburgu, Münsteri a Hannoveri) a každoročne vyškolila až 600 vodiacich psov.

Keďže sa jednalo o využívanie vodiacich psov vojnovými veteránmi, ich spoločenský status bol veľmi priaznivý, hoci v tom období neboli zrejme žiadne pravidlá, a to ako spoločenské, tak aj právne, ktoré by sa tejto problematiky týkali.

V tomto období, okolo roku 1920, sa vodiace psy dokonca stali predlohou pre tlač takzvaných núdzových peňazí v Nemecku.³

Ilustrácia núdzových peňazí okolo rokov 1921

³ <https://www.tyzden.sk/casopis/11667/strach-z-weimaru/>

Spoločenské postavenie vodiacich psov, deklaruje aj osadenie bronzovej sochy vodiaceho psa, v roku 1928 v Berlínskej zoologickej záhrade.⁴

Založením ďalšej školy pre výcvik vodiacich psov v Postupime v roku 1923 sa spoločenský status psov ešte viac zvýšil, pretože škola priniesla prelomový úspech a stala sa kolískou výcviku vodiacich psov.

Do roku 1941 dala škola viac ako 2500 psov. V roku 1952 režim Nemeckej demokratickej republiky činnosť tejto školy náhle ukončil. Úspech školy v Postupime bol sledovaný so záujmom doma i v zahraničí a podobné iniciatívy začali vznikať aj inde vo svete. Dorothy Harrison Eustis (1886 - 1946) bola americká trénerka nemeckých ovčiakov ako policajných psov žijúca vo Švajčiarsku, ktorú nadchli vodiace psy zo školy v Postupime a napísala o škole článok. V roku 1927 si mladý muž menom Morris Frank (1908 - 1980) prečítal tento článok o tom, že psy sú trénované ako sprievodcovia pre

nevidiacich veteránov z prvej svetovej vojny a kontaktoval Dorothy so žiadosťou o pomoc. Zároveň uviedol, že keď sa vráti neskôr s vodiacim psom do Spojených štátov, bude šíriť osvetu o týchto úžasných psoch. Dorothy táto téma tak nadchla, že pracovala niekoľko mesiacov v roku 1927 ako dobrovoľník v Postupime, aby študovala metodológiu tejto školy. Po návrate do Švajčiarska otvorila Dorothy v roku 1928 prvú školu pre trénerov vodiacich psov a vycvičila prvého civilného vodiaceho psa sučku nemeckého ovčiaka Buddy pre Franka Morrisa. Neskôr, spolu s ním založila v roku 1929 v Morristowne v New Jersey prvú civilnú školu pre vodiace psy na svete, s názvom „Seeing Eye“.

Prvý civilný vodiaci pes, sučka nemeckého ovčiaka, „Buddy“.

Povedomie o vodiacich psoch v Nemecku naberalo na intenzite a presunulo sa aj do vedeckej roviny.

V Nemecku začiatkom 30. rokov 20. storočia, v Inštitúte pre environmentálny výskum v Hamburgu, vyvinul environmentálny psychológ Jacob von Uexküll a jeho asistent Emanuel Georg Sarris vedeckú výcvikovú metódu na výcvik vodiacich psov. VON UEXKÜLL píše o novom prístupe k výcviku vodiacich psov: „SARRIS si kladie za cieľ umiestniť výcvik vodiacich psov na úplne nový základ a skúsiť miesto drezúry trénovať psa tak, aby bol pri práci samostatný a konal v záujme nevidiacich“. Táto metóda sa v Nemecku úspešne používala približne až do roku 2000, teda veľmi dlho.

Po 30. rokoch 20. storočia sa po celom svete začali rozvíjať rovnaké iniciatívy a vznikali výcvikové školy pre vodiace psy postupne na celom svete, čím sa jednoznačne potvrdila ich praktická funkcia aj spoločenské postavenia.

⁴ <https://de.wikipedia.org/wiki/Blindenhund>, <https://bildhauerei-in-berlin.de/bildwerk/blindenhund/>

3. VÝVIN SPOLOČENSKÉHO A PRÁVNEHO POSTAVENIA VODIACEHO PSA NA ÚZEMÍ SÚČASNEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V samostatnej Slovenskej republike (ďalej len SR), je téma vodiacich psov pomerne mladá a datuje sa od roku 1993, kedy bol na Slovensku vycvičený a odovzdaný prvý vodiaci pes Bibi.

Fotografia prvého vodiaceho psa „BIBI“ v samostatnej SR,.

Pred uvedeným dátum bola problematika vodiacich psov sústredená v Českej republike, v Prahe.

Z historického hľadiska vývoja spoločenského a právneho postavenia vodiacich psov na území dnešnej samostatnej Slovenskej republiky, môžeme začať **približne rokom 1922**, kedy boli zaznamenané prvé pokusy o výcvik vodiacich psov vo vtedajšej prvej Česko-slovenskej republike, na území Česka. Výcvik vodiacich psov bol v tom období činnosťou nadšeného kynológa Jozefa Podhorského a v tom čase nebolo možné hovoriť priamo o akceptácii nevidiacich s touto špecifickou pomôckou, iba o ich existencii.

Uvedené pokusy o výcvik vodiacich psov, na území vtedy spoločnej republiky, dočasne stlmilo obdobie **po roku 1945**, ktoré sa dodnes nazýva **obdobím rozkvetu ústavnej a rezidenčnej starostlivosti**. Ústavy na inštitucionalizáciu osôb so zdravotným postihnutím sa zriaďovali na okrajoch miest a obcí, čo najďalej od bežného života. „*Za pozitívum tohto obdobia možno považovať, že sa zaznamenali aj začiatky sociálnych služieb v domácom prostredí a uznanie niektorých zvýšených výdavkov na život ľudí so zdravotným postihnutím ako takých, ktorí si zasluhujú finančnú kompenzáciu vo forme doplnkovej starostlivosti.*“⁵ Patrí sem aj príspevok na zvýšené výdavky spojené s vodiacim psom, avšak napriek tomu **bolo veľkou raritou stretnúť nevidiaceho so špeciálne vycvičeným psom na ulici**. Už samotný názov tohto obdobia napovedá, že osoby s ŤZP boli umiestňované v štátnych zariadeniach na to určených, prichádzalo k ich segregácii a nebolo z toho dôvodu možné posúdiť spôsob ich vnímania a mieru ich akceptácie spoločnosťou.

V rokoch 1974 bol vo vtedajšej Československej socialistickej republike výcvik vodiacich psov pod výrobným podnikom META Praha, zväzu invalidov a informácie o vodiacich psoch a ich možnostiach začali prenikať aj na územie súčasnej SR.

Obdobie ústavnej a rezidenčnej starostlivosti pretrvalo viac menej až **do roku 1989**, kedy skončil komunistický režim. Hoci aj v tomto období platili zákony, ktoré sa zaoberali sociálnou politikou,⁶ tieto boli, v oblasti nediskriminácie a komplexnej obhajoby práv osôb so zdravotným postihnutím, veľmi nevýrazné a zaoberali sa najmä stránkou finančného zabezpečenia uvedenej komunity. Keďže boli stále aplikované princípy inštitucionalizácie osôb so zdravotným postihnutím, stále bolo v SR raritou stretnúť na ulici nevidiaceho s vodiacim psom.

⁵ Repková K.: Rozkvet ústavnej starostlivosti. In: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=2005repkova5> (Online: 10.04.2020). ISSN 1335-8316

⁶ Ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii (ďalej len „ústavný zákon č. 143/1968 Zb.“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1969, nazývaný aj „kompetenčný“ zákon (zrušený pre územie Slovenskej republiky Ústavou Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb)

Nasledujúce obdobie bolo obdobím rokovaní o rozdelení dovedy dvoch spojených území Čiech a Slovenska na samostatné republiky, ku ktorému prišlo v **decembri 1992**. Toto obdobie je zároveň počiatočným obdobím samostatných právnych predpisov, nevynímajúc oblasť, ktorá pokrýva práva osôb so zdravotným postihnutím.

Ako bolo vyššie uvedené, **téma „vodiaci pes“ v samostatnej SR sa datuje od roku 1993** a v dobe jej vzniku **neexistovali žiadne právne nariadenia zabezpečujúce prístupové práva pre osoby so zrakovým postihnutím v sprievode vodiaceho psa**. *„Obdobie po páde socialistického režimu, čo bolo od začiatku 90. rokov, možno už nazvať obdobím občianskeho prístupu k otázkam sociálnoprávnej ochrany ľudí so zdravotným postihnutím. Akékoľvek sociálne intervencie sa postupne začali organizovať na princípe uplatňovania ľudských a občianskych práv osôb so zdravotným postihnutím a na princípe nediskriminácie z dôvodu zdravotného hendikepu.“⁷*

Od roku 1993 začala Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy (ďalej len VŠVAP) realizovať výcvik vodiacich psov pre slovenských občanov a tým pomáhať pri posilnení postavenia vodiacich psov v spoločnosti. V prvých rokoch svojej existencie, v období 1993 do 2000, ich odovzdala 55 a vodiacich psov už bolo možné častejšie stretnúť v uliciach. Ich prítomnosť na verejných miestach a vo verejných priestoroch bola ale vecou tolerancie a empatie a nie samozrejmosťou a zákonným právom majiteľov vodiacich psov. Členovia trénerského tímu VŠVAP boli často konfrontovaní s nepríjemnými situáciami, kedy im bol pri spoločných tréningoch nevidiaceho s novým psom odmietnutý vstup do akejkoľvek prevádzky. Je až neuveriteľné, aké dlhé obdobie táto stigma pretrvávala a v určitej miere pretrváva dodnes.

Prvý zákon, ktorý upravoval status vodiaceho psa bol **zákon č. 195**, prijatý v roku 1998.⁸ Zaujímavosťou bolo zrovnoprávnenie vodiaceho psa a vodiacej osoby, ktorá sprevádzala osobu so zrakovým postihnutím, a to v prílohe č.6. Zákona č. 195 o sociálnej pomoci, ktorá udeľuje vodiacemu psovi nasledovný status: *„Za sprievodcu sa považuje **občan alebo pes** so špeciálnym výcvikom, ktorý poskytuje občanovi s ťažkým zdravotným postihnutím sprievod na zabezpečenie pohybu, orientácie a dorozumievania so spoločenským prostredím.“*

V roku 2004 sa objavuje potrebný, **antidiskriminačný zákon**,⁹ v ktorom sa uvádza: *„Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, **zdravotného postihnutia**, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.“* V oblasti prístupových práv pre osoby, ktoré používali vodiaceho psa ako kompenzačnú pomôcku, to bol začiatok možnosti sebaobhajoby a argumentácie.

Z uvedeného zákona priamo vyplýva, že vodiaci alebo asistenčný pes (t.j. pes so špeciálnym výcvikom) je považovaný za pomôcku a sprievodcu svojho majiteľa slúžiacu na umožnenie pohybu alebo asistencie pre osoby so zdravotným postihnutím. Znemožnenie prístupu takejto pomôcky znamená znemožnenie prístupu aj sprevádzanej osobe, čo podlieha antidiskriminačnému zákonu ako priama alebo nepriama diskriminácia osoby so zdravotným postihnutím.

---

⁷ Repková K.: Rozkvet ústavnej starostlivosti. In: <http://www.historiarevue.sk/index.php?id=2005repkova5> (Online: 10.04.2020). ISSN 1335-8316

⁸ Ustanovnie § 59 ods. (3) Zákona o sociálnej pomoci.

⁹ Zákon č. 365/2004 Z.z o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou

Obdobie od roku 1993 do roku 2004 môžeme v uvedených súvislostiach definovať ako obdobie postupného začleňovania vodiacich psov do spoločnosti a postupné budovanie ich spoločenského postavenia, v zmysle platných právnych predpisov.

Ďalším dôležitým krokom pri zlepšení spoločenského postavenia vodiaceho psa bolo v roku 2007 uvedenie zákonného povolenie vstupu do zariadení verejného stravovania pre vodiaceho psa.¹⁰ V roku 2008 sa ruší zákon o sociálnej pomoci¹¹ a nahradzuje ho zákon o peňažných príspevkoch.¹² V uvedenom predpise, je okrajovo definovaná funkcia vodiaceho psa ako kompenzačnej pomôcky, ktorá ale žiadnym spôsobom nerieši definovanie štandardov, ktoré by psovi umožnili získať status vodiaceho psa.

Ďalším dôležitým dokumentom je **Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím** (ďalej len Dohovor), ktorý pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 25. júna 2010 v súlade s čl. 45 ods. 2. Jeho implementácia však bola s počiatku (a stále v niektorých prípadoch je) vnímaná ako určitá klauzula bez uvedomovania si váhy a dôležitosti informácie širokou verejnosťou.¹³ Hoci od jeho uvedenia do platnosti uplynulo 10 rokov, zlepšila sa implementácia Dohovoru, možnosti opravných prostriedkov pre nevidiacich majiteľov vodiacich psov a zlepšili sa aj výsledky riešení jednotlivých podnetov a možno hovoriť o integrácii vodiacich psov do spoločnosti, stále nie je funkčná plná inklúzia majiteľov vodiacich psov, a to z dôvodu používania tejto špecifickej kompenzačnej pomôcky.

Obdobie medzi rokmi 2004 a 2010 je možné v súvislosti s postavením vodiacich psov v spoločnosti vnímať ako obdobie pokusov komunity osôb so zrakovým postihnutím o jeho zlepšenie, a to formou podnetov, osvety a prezentovaním práce vodiacich psov na verejnosti. Začína obdobie informačných kampaní, súvisiacich s prístupovými právami do verejných priestorov, zameraných na verejnosť, poskytovateľov služieb, štátne inštitúcie, ale rovnako aj na informovanosť samotných majiteľov vodiacich psov o ich právach a možnostiach sebaobhajoby.

Ďalšiu explicitnú podporu pre majiteľov vodiacich psov, poskytla novela zákona 282/2002, ktorá nadobudla platnosť dňa 1.1.2017,¹⁴ a ktorá oprávňuje majiteľov vodiacich psov vstupovať na všetky verejne prístupné miesta. Uvedený zákon mal z pohľadu majiteľov vodiacich psov, najvyššiu pozorovanú účinnosť a vplyv na dodržiavanie prístupových práv, či vnímanie vodiacich psov. V tomto období je stále väčšia časť verejnosti naklonená akceptácii vodiacich psov aj keď ich vnímanie a akceptácia zo strany verejnosti sa stále zakladá vo vyššej miere na empatii ako na znalosti legislatívnych pravidiel.

Obdobie po roku 2017 je pri posudzovaní spoločenského a právneho postavenia vodiacich psov obdobím najväčšieho rozvoja povedomia verejnosti o danej problematike. Aj napriek stále sa vyskytujúcim nedostatkom pri akceptovaní postavenia vodiaceho psa.

V roku 2020 nie sú v SR stále vytvorené žiadne požiadavky na vodiaceho psa, ani ostatných psov so špeciálnym výcvikom a jeho spoločenský aj právny status nie je dostatočný. Legislatívne

¹⁰ ustanovenie §26 ods. 4, písmeno a)

¹¹ zákon č. 195 Z.z o sociálnej pomoci

¹² zákon č. 447/2008 o peňažných príspevkoch Pod čiaru ustanovenie § 25 zákona o peňažných príspevkoch.

¹³ „Cieľom tohto dohovoru je presadzovať, ochraňovať a zabezpečiť plnohodnotný a rovný výkon ľudských práv a základných slobôd pre všetky osoby so zdravotným postihnutím a podporovať úctu k ich dôstojnosti bez akejkoľvek diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. Tento medzinárodný dokument vychádza z presvedčenia zúčastnených štátov, že komplexný a ucelený medzinárodný dohovor významne príspeje ku kompenzovaniu výrazného sociálneho znevýhodnenia osôb so zdravotným postihnutím a k presadeniu ich účasti v občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych sférach na princípe rovnakých príležitostí, a to ako v rozvojových, tak aj vo vyspelých krajinách.“ In: <https://www.employment.gov.sk> (Online 10.04.2020)

¹⁴ ustanovenie §4a zákona, ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

úpravy SR plne podporujú inklúziu občanov s ŤZP minimálne v rovine právnych predpisov. V tomto zmysle neprichádza k diskriminácii a aktuálnej legislatíve nemožno nič vytknúť.

V praxi je situácia iná, najmä v súvislosti s používateľmi psov so špeciálnym výcvikom a boli zaznamenané obavy zamestnávateľov z možného neprimeraného správania vodiaceho psa na pracovisku a tiež z jeho hygieny. Obavy zo správania vodiaceho psa sa ale netýkajú výhradne zamestnávateľov, týkajú sa tiež v ojedinelých prípadoch verejnosti, ktorá mala skúsenosť s neprimeranou reakciou vodiaceho psa, poskytovateľov služieb, ktorí vyjadrujú svoje obavy pred možným agresívnym správaním psa, z dôvodu absencie kontroly povahových vlastností psa pri získaní jeho statusu. Vyjadrenie prikladáme ako **prílohu č.1**.

Právne postavenia vodiaceho psa by sa taktiež malo opierať o účinné predpisy, v prípade nutnej ochrany vodiaceho psa, pred zlým zaobchádzaním alebo týraním zo strany jeho majiteľa.

Opakujúcim sa problémom je aj spájanie pojmu pes ako domáce zviera a pes ako kompenzačná pomôcka. Teóriu rovnosti týchto odlišných pojmov, bohužiaľ podporujú piktogramy, znázorňujúce zákaz vstupu so psom.

Taktiež povedomie verejnosti o problematike vodiacich psov nie je na dostatočnej úrovni. Verejnosť nemá vedomosť o tom ako sa má vodiaci pes správať, a preto nevie ako reagovať v prípade agresívneho správania psa, agresívneho správania majiteľa k psovi, nekvalitnej práce vodiaceho psa, ktorá ohrozuje osobu so zrakovým postihnutím.

4. STRATÉGIA A NÁSTROJE PRE ZLEPŠENIE SPOLOČENSKÉHO A PRÁVNEHO POSTAVENIA VODIACEHO PSA

Spoločenské a právne postavenie vodiaceho psa je vzájomne prepojené a jeho spoločenské postavenie a akceptácia verejnosťou je priamo úmerné kvalite právneho postavenia vodiaceho psa. Dôležitou spojnicou medzi legislatívou a spoločenským postavením, ktorá účinne podporí legislatívu v prospech akceptácie vodiacich psov, je aj informovanosť o tejto problematike na všetkých úrovniach. V tejto súvislosti môžeme hovoriť o rovnici s priamou úmernosťou, kedy úroveň spoločenského postavenia vodiaceho psa je priamo úmerná kvalite účelných legislatívnych úprav a kvalite aj kvantite informovanosti verejnosti o tejto problematike.

Stratégia pre zlepšenie spoločenského a právneho postavenia vodiaceho psa by mala vychádzať zo spolupráce medzi tvorcami legislatívnych predpisov a organizáciami, či jednotlivcami, ktoré sa odborne danej problematike venujú.

Legislatívne úpravy, by mali zabezpečiť kvalitu vodiaceho psa na takej úrovni, aby nebolo možné vzniesť proti vodiacim psom žiadne námietky, naopak, aby bola ich existencia v rámci spoločnosti vnímaná ako pridaná hodnota. V tomto prípade sa jedná komplexné definovanie požiadaviek na vodiaceho psa pri poskytnutí tohto právneho statusu. Ide o definovanie všeobecných požiadaviek na vodiaceho psa, požiadaviek na správanie psa vo verejných priestoroch a na verejných priestranstvách a súvisiacich podmienkach ako je napríklad čistota psa, definovanie kvantity a kvality jeho práce, ktorú vykonáva pre osobu so zrakovým postihnutím. Taktiež je potrebné zabezpečiť právnu ochranu vodiaceho psa pred zlým zaobchádzaním, či týraním zo strany jeho majiteľa a predchádzať tak opakovaným prípadom zlého zaobchádzania, či týrania s rovnakým alebo iným vodiacim psom, či zabezpečiť také zručnosti majiteľa vodiaceho psa, ktoré umožnia funkčnú spoluprácu človeka a vodiaceho psa.

Nástrojmi na zlepšenie situácie v oblasti právneho postavenia vodiaceho psa sú funkčné návrhy na zmenu, či doplnenie existujúcej legislatívy, zaslaný partnerom projektu ESCA na ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny.¹⁵

Informovanosť laickej verejnosti o problematike by mala byť zabezpečená tak, aby verejnosť disponovala informáciami o úlohe vodiaceho psa, právnom postavení psa, normách, ktoré zabezpečia bezproblémové správanie a kvalitnú prácu vodiaceho psa, práva vodiaceho psa v zmysle jeho ochrany, a taktiež informáciami, ktoré ozrejmi pravidlá interakcie medzi vodiacim psom a verejnosťou. Pokladáme za nutné, neustále zdôrazňovať rozdiel medzi psom ako domácim zvieratkom a psom so špeciálnym výcvikom, kam patrí aj vodiaci pes. Nepochopenie týchto odlišných pojmov spôsobuje v praxi najväčšie problémy pri odmietnutí vstupu s vodiacim psom do verejných priestorov, prípadne iných negatívnych interakcií. Riešením zlepšenia informovanosti verejnosti je aktívna účasť osôb odborne spôsobilých na výcvik psov so špeciálnym výcvikom, podľa osobitného predpisu, na komplexnej prezentácii tejto problematiky, prípadne zavedenie aplikácie piktogramov, špeciálne pre vstup s vodiacim psom a ostatným psom so špeciálnym výcvikom.

5. ZHRNUTIE

27 rokov existencie výcviku vodiacich psov v samostatnej SR prinieslo postupné zlepšovanie situácie v súvislosti so spoločenským a právnym postavením vodiaceho psa. Napriek tomu, legislatívne opatrenia v roku 2020 stále nekopírujú potreby odbornej ani laickej verejnosti, komunity osôb so zrakovým postihnutím a ochrany samotných vodiacich psov tak, ako by bolo potrebné a ako vyplýva z výsledkov realizovaných prieskumov.¹⁶

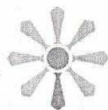
Predpokladaným výsledkom implementácie navrhovaných opatrení, je také spoločenské postavenie vodiaceho psa a jeho akceptácia, ktoré zabezpečia osobe so zrakovým postihnutím využívajúcej vodiaceho psa ako kompenzačnú pomôcku bezproblémové realizovanie každodenných povinností aj voľnočasových aktivít, bez nutnosti konfrontácií a sebaobhajoby. Zabezpečí vodiacemu psovi ochranu pred nevhodným zaobchádzaním a taktiež eliminuje akékoľvek nevhodné, či dokonca agresívne správanie vodiaceho psa vo verejných priestoroch a na verejných priestranstvách.

---

¹⁵ <https://ecsa.sk/wp-content/uploads/Legislat%C3%ADvne-n%C3%A1vrhy.pdf>

¹⁶ <https://vodiicipes.sk/efektivna-verejna-sprava/vystupy/>

PRÍLOHA Č.1 : VYJADRENIE ZDRUŽENIA MLADÝCH PODNIKATEĽOV

Združenie mladých
podnikateľov Slovenska®

Združenie mladých podnikateľov Slovenska
Cukrová 14, 813 39 Bratislava
www.zmps.sk, zmps@zmps.sk

Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy
Sekulská 1
841 01 Bratislava

V Bratislave 04. 12. 2019

Vec: Vyjadrenie

Vážená pani Virágová,

ďakujeme za pozvanie na stretnutie za okrúhlym stolom, ktoré sa konalo 14.10.2019 v Bratislave.

Prerokované témy z oblasti prístupových práv pre psov so špeciálnym boli pre nás zaujímavé a podnetné.

Požiadali ste nás o spoluprácu v oblasti informovanosti a osvety medzi podnikateľmi, ktorí sú členmi nášho združenia a aj širšej siete podnikateľov, aby boli platné právne predpisy v čo najväčšej miere implementované do praxe. V tejto oblasti Vás vieme podporiť hneď niekoľkými spôsobmi, tak ako sme aj prisľúbili na osobnom stretnutí a sme pripravení ich za pomoci VŠVAP realizovať.

Z pohľadu zástupcov podnikateľského sektora by sme radi upozornili na dva problémové fakty, ktoré z nášho pohľadu zohrávajú zásadnú úlohu pri realizácii informačných aktivít v záujme lepšej implementácie prístupových práv osôb so zdravotným postihnutím v sprievode psa so špeciálnym výcvikom zo strany poskytovateľov služieb a taktiež zohrávajú zásadnú úlohu pri zabezpečení ochrany samotných poskytovateľov služieb a ich klientov. Ako problémové vnímame nasledovné:

- A) V súčasnosti neexistuje žiaden jedinečný znak, ktorý psa so špeciálnym výcvikom jasne definuje a odlišuje ho od ostatných psov. Postrojov a rôznych kynologických pomôcok je veľké množstvo a je možné dať si ich vyrobiť na želanie, rovnako ako preukaz psa a známku. Poskytovateľ služby si tieto informácie nemá ako promptne jednoducho overiť a nie je tak oprávnenosť vstupu takéhoto psa do prevádzky či zariadenia preukázateľná. Prípadov, kedy mal pes falošný postroj bolo zaznamenaných niekoľko. Jedinečnosť rozlišovacieho znaku môže spočívať napr. v jednotnom preukaze psa, s oficiálnou pečiatkou potvrdzujúcou schválenie takéhoto psa príslušnými úradmi a potvrdením jeho schopností.
- B) Rozumieme, že v súčasnosti rovnako neexistuje žiadna legislatívna úprava, ktorá zaručuje preverovanie schopností a povahových vlastností psa so špeciálnym výcvikom. Je pre nás preto otáznе, vzhľadom na to, že tento pes nemusí nosiť na verejnosti náhubok, ako je potom garantovaná bezpečnosť našich hostí a klientov, v prípade, že by sa daný pes správal nevhodne alebo agresívne. Máme za to, že takéto prípady sa vyskytli a nie je to preto vylúčené aj v budúcnosti.

Týmto listom vyjadrujeme našu podporu vo vašom snažení o presadenie týchto podmienok a zlepšenie prístupových práv osôb v sprievode psa so špeciálnym výcvikom do obchodných prevádzok / stravovacích / ubytovacích zariadení. Rovnako odporúčame zodpovedným prijať právnu úpravu, ktorá

Združenie mladých
podnikateľov Slovenska®

Združenie mladých podnikateľov Slovenska
Cukrová 14, 813 39 Bratislava
www.zmps.sk, zmps@zmps.sk

by zabezpečila určité štandardy správania sa psov so špeciálnym výcvikom a dodala tak istotu ako poskytovateľom služieb, tak aj ich klientom, že prítomnosť takého psa, ako kompenzačnej pomôcky, nebude obťažujúca a nebezpečná. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že pri prijímaní regulácie v tejto oblasti je potrebné dbať na jednoduchosť a eliminovať finančné či administratívne náklady na podnikateľské subjekty.

S pozdravom

Združenie mladých
podnikateľov Slovenska

Cukrová 14, 813 39 Bratislava
IČO: 42178886 DIČ: 2023087187

Ing. Ján Solík, PhD.
predseda ZMPS